

M
Jouluk. Esik. Oustola
7/5 24

M A A R I A

J Ä K Ä R L Ä

Sakari Pälsin kaivaukset 1922

KAIVAUKSIA JÄKÄRLÄN KIVIKAUTISELLA ASUINPAIKALLA v. 1922.

toimittanut Sakari Pälsi.

I kaivaus.

Kaivaus toimitettiin Jäkärän santakuopan kaakkoisella reunalla, ja tarkoituksena oli paljastaa kivikautisen asutusalueen korkein vyöhyke tällä taholla. Asutuksen ylärajan selville saamiseksi kaivettiin ensin tavallisen pellonojan levyinen ja 40 m:n pituinen koekaivaus santakuopan yläreunan suuntaan ja n. 10 m:n päähän siitä. Koeojan yläpäässä maa oli sekavarakenteista, sisältäen santaa, soraa, pieniä kiviä ja paikatellen savisuonia, mutta aivan niukalta nokea ja luunsirpaleita sekä muita hienontuneita asutusjätteitä. Koska myöskin saviastianpalaset olivat täällä mäen yläosassa perin harvinaisia, saattoi alustavassa tarkastuksessa nojautua etupäässä isken-täsirpaleiden esiintymiseen. Asutun alueen vahvuuden ja rajojen määrääminen kävi näin ollen vaikeanlaiseksi.

Kaivettavaksi valittu kohta oli puutonta, kanervaa kasvavaa nummea, joka vietti pohjoisesta etelään. Linjat vedettiin santakuopan reunasta koeojaan, ja kaivaus toimitettiin laajahkoja aloja kerrallaan paljastaen, niinkuin valokuvista saattaa nähdä. Kaivauksessa tutkittiin ⁽²⁾ 58 m:n suuruinen alue. Sen korkeus oli 40.66 - 41.57 m. y. mp.

Kaivauksessa tuli esille kolme liesikiveystä, joista kaksi itäistä, ruuduilla IV:1 (valokuvat 8 ja 9) ja II:5,6 (valok.4) oli vielä kutakuinkin koossa, kolmas, ruuduilla IV:7,8 (valok. 5 ja 6) pahemmin hajonnut. Molemmat ensinmainitut kuuluvat nelikulmaiseen liesityyppiin, kolmas näyttää alkuaankin olleen pyöreä.

Ruuduilla II:8,9 esille tullut savikasa näytti niinikään ihmis-käsin kootulta. Sen reunat erottuivat selvästi ympäröivästä san-nasta, ja kasa voitiin puhdistaa sellaiseksi kuin valokuvat 6, 7 ja 12 osoittavat. Savi oli karkeata, muokkaamatonta.

Työn edistyessä huomattiin kaivauksen itäosassa muutamia pieniä, pyöreitä täpliä, jotka jatkuivat pystysuorasti kulttuurimaan läpi. Täplien yläosat pantiin merkille 13 - 20 sm:n syvyydessä turpeen pinnan alapuolella, suunnilleen liesien päällimmäisten kivien ta-

salla, ja ne pistäytyivät jonkun verran kulttuurimaan pohjaa alemmas, viidestätoista aina kolmeenkymmeneen senttiin, mikäli oli mahdollista tehdä tarkkaa havaintoa epäedullisessa maassa. Muutamat täplät sisälsivät tummaa ja nokista, toiset vaaleata maata.

Mainitut täplät näyttivät maahan lyötyjen paalujen sijoilta, jotka puuaineen hävittyä olivat täyttyneet ylhäältä varisseealla erivärisellä maalla ja siten säilyneet näkyvinä. Niiden ryhmittymisen keskuslieden(IV:1) ympärille antaa aiheen otaksua, että tässä on esillä samantapainen kodanpohja kuin Räsälän Pitkäjärvellä v.1915 paljastettu (Suomen Museo 1918, ss. 25 - 34). Jos nimittäin Jäkärän kaivauksen paalunrei'istä erotetaan erilleen kolme äärimmäistä, toisiin rakennelmiin kuuluvina, jää jällelle viisi, jotka muodostavat samantapaisen renkaan lieden ympärille kuin Pitkäjärvellä esille kaivettu. Niinkuin kaivauskartasta näkyy, jää Jäkärän kotakehä vaillinaiseksi, mutta muinaisjäännöksen epätäydellisyys saattaa johtua myöskin siitä, että sekavassa maaperässä oli, niinkuin sanottu, kovin vaikea tehdä tarkkoja havaintoja ja että se nähtävästi ei myöskään ollut säilyttänyt kiinteiden asutusjäännösten hienoimpia muotoja tunnettavina.

Kaivauksesta saatiin talteen vain vähän irrallisia löytöjä: kaksi saviastianpalasta, rei'ällisen hietakivisen esineen kappale, soikea vuorilajin iskos sekä joitakuuta kvartsin ja vuorilajin kappaleita ja sirpaleita. Tutkitun alan laajuuteen ja kiinteiden asutusjäännösten lukumäärään nähden irrallisia löytöjä karttui siis perin niukalta.

II kaivaus.

Kaivaus avattiin santakuopan samalla reunalla, 6 m ensimmäisestä lounaaseen. Se käsitti yhtenäisen, 4 m leveän ja 13 - 19 m pitkän alueen sekä kaksi pientä koekaivausta, kaikkiaan 74 m². Paikalta kaadettiin joitakuuta kasvavia mäntyjä, joiden maahan jääneet juuret ja kannot jonkun verran haittasivat kaivaustyötä.

Kiinteitä asutusjäännöksiä tavattiin: ruudulla I:2 kolme palanutta kiveä, nykyään ulkokeitossa käytettyjen padanaluskivien tapaan kolmiomaisesti sijoittuneina; ruuduilla II:4,5 joitakuuta palaneita kiviä kehässä; ruuduilla II,III:1 niinikään palaneita hajallaan olevia kiviä. Viimeksimainitusta kiveyksestä löydettiin iskukivi ja levymäinen hietakiven kappale (8060:14). Muualta

kaivauksesta korjattiin saviastianpalasia ja hiointen kappaleita. Irrallisia löytöjä karttui yleensä vähän.

II:n kaivauksen eteläpuolella avatuissa koekaivauksissa kulttuurikerrosta peitti ohut lentohiekka. Isommassa koekaivauksessa paljastui epäsäännöllinen ja harva kiveys, josta löydettiin saviastianpalasia, hiointen kappaleita, särmikäs kovasin ja muutamia iskettyjä teelmiä. - Pienempi koekaivaus oli löydöistä tyhjä.

Samoin kuin ensimmäisessä oli toisessakin kaivauksessa kulttuurimaa heikkoa ja ohutta. Asutuksen jälkiä oli vaikea seurata karkeassa maassa, ja nähtävästi ne olivat siinä tavallista tyystimmin hävinneetkin. Kaivauksissa esille tulleiden kiveysten yhteydessä eitävattu nokea, vaikka kivet olivat usein hauraiksi palaneita ja siis puolestaan todistivat tulta käytellyn aikoinaan.

III kaivaus.

III kaivaus tehtiin II:n länsipuolella pitkin santakuopan eteläreunaa, sen pituus oli 15, leveys 7 m, ja ala 81 m². Korkeus 37.30 - 38.62 m y. mp.

Ruuduilla I-IV:1-4 tuli n. 20 sm syvässä ja ylempänä näkyviin harva kiveys (kartta 1 ja valokuva 1), jonka kivien seasta korjattiin joitakuita irrallisia löytöjä. Syvemmällä kiveys keskittyi soikeaksi liedeksi, jossa oli eri suuruisia kiviä ja vahvasti nokea (valok. 2,3 ja 4). 50 sm:n syvyydessä lieden perusta selveni 2 x 1 m:n laajuiseksi, tiiviiksi kiveykseksi, jonka kohdalla nokimaa painui kuopalle (kartta 2 ja valok. 5 ja 6). Liesikuopan itäistä päätä ja osaa eteläisestä sivusta ympäröi puhdas savi, muilla tahoilla palomaan sekainen hieta ja sora. Lieden kohta näytti kaivetulta ainakin saven puolelta.

Ruuduilla I,II:10 tuli 40 syvässä esiin mustaa nokea ja palanutta kivenmuraa nelikulmaisena täplänä, jonka reunat lounaisessa päässä verrattain terävästi erosivat ympäröivästä vaaleankeltaisesta, kutakuinkin puhtaasta hiedasta ja sorasta. Täplän koillinen pää sisälsi harmaata maata. Nokikerroksen vahvuus oli 15 sm, ja se loppui jyrkästi tiiviiseen, savensekaiseen pohjakarikoon (kartta 1 ja valok.7).

III:sta kaivauksesta korjattiin irrallisia löytöjä:

kirveitä ja talttoja 5 kpl

nuolen- ja keihäänkärkiä piistä, liuskeesta

ja kvartsista 3 "

renkaiden kappaleita, vuorilajista	2 kpl
hioimia, pieniä	5 "
isojen laakahiointen osia	2 "
kiviteräkalujen osia	5 "
" teelmiä	1 "
iskukiviä	1 "
Hiointen kappaleita	
iskoksia ja sirpaleita	
saviastianpalasia	

Edelläoleva löydöstilasto sisältää myöskin ne esineet, enimmäkseen saviastianpalasia, jotka korjattiin III:n kaivauksen lounaiskulman kohdalla avatusta pienestä koekaivauksesta, sekä parisantakuopasta kaivauksen kohdalta löydettyä esinettä. III:n kaivauksen kohdalle sattunutta väkevää ja löydöistä rikasta asutus- aluetta näyttää osa hävinneen sannanotossa.

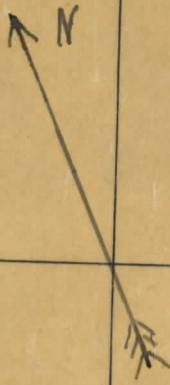
Helsingissä, tammik. 7 p. 1924.

Sakari Tähti.

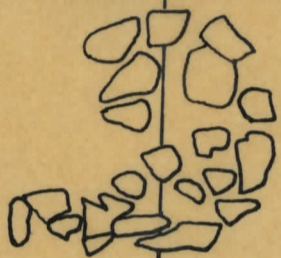
Kertomuksen liitteet:

5 karttalehteä
27 valokuvaa (9:lle kartongille liimattuina)

41.25

↑ valok. 6 ↓

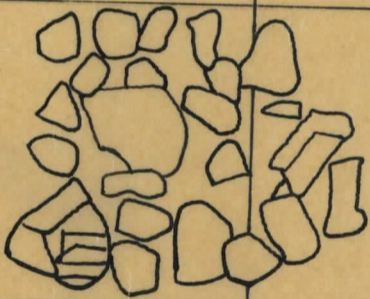
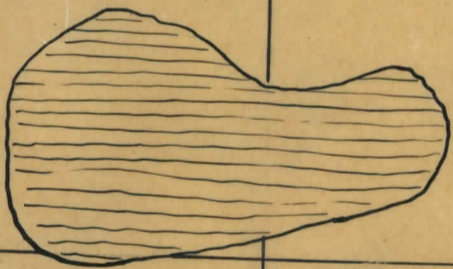

↑ valok. 5

40.98 m.y. mp.

1.86

mokinen

2.04
2.34

valkatehtaan

↑ valok. 4

40.69 m.y. mp.

40.73 m.y. mp.

↑ valok. 7

10

9

8

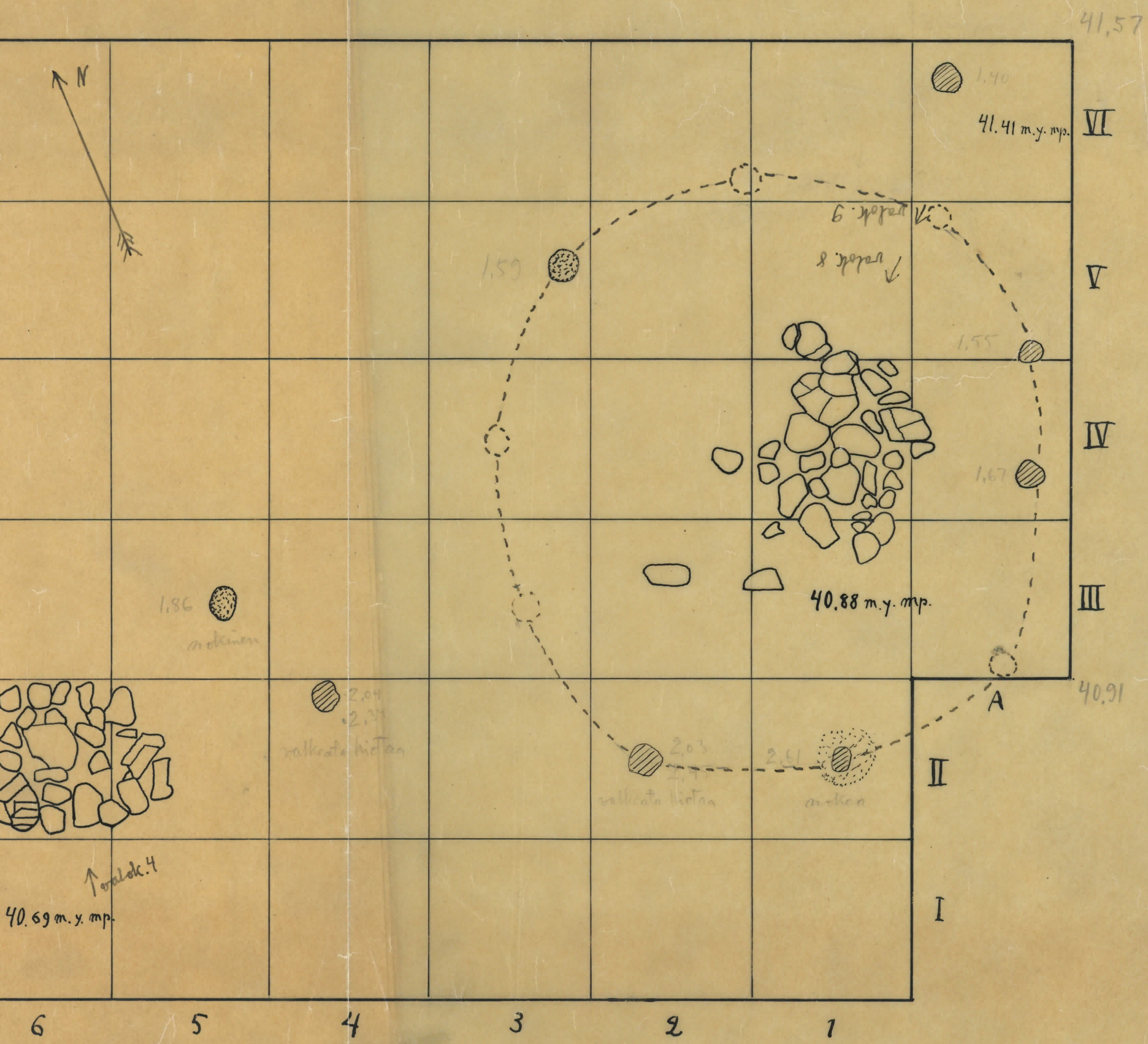
7

6

5

4

↑ valok. 10

I kaivaus
 Jäkärän nummella
 kesäk. 1-3 p:inä 1922.

Otakrattu kodan kehä täydenmetty
 musteella piirretyllä pilkkuvivalla.

Sakari Tähti.

↑ valok. 10

↑ valok. 11.

↑ valok. 4

40.88 m.y. mp.

41.41 m.y. mp.

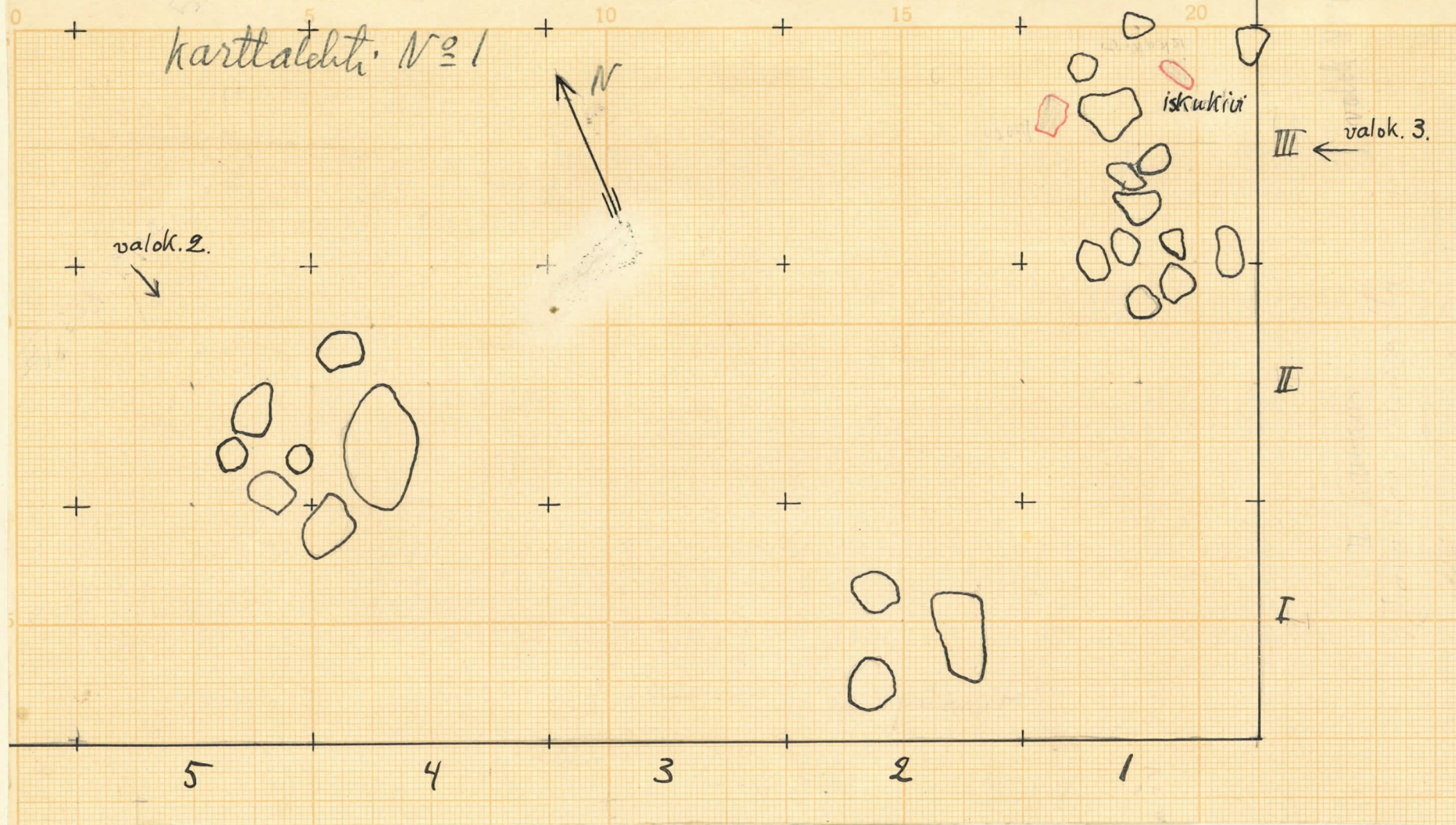
40.69 m.y. mp.

41,57

40,91

II kaivaus
Jäkärlän nummella
S. Pälsi 1922

karttalehti N° 1

II:n kaiv. I linja

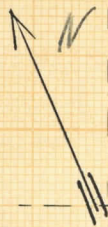
17

16

15

14

13

A

B

C

D

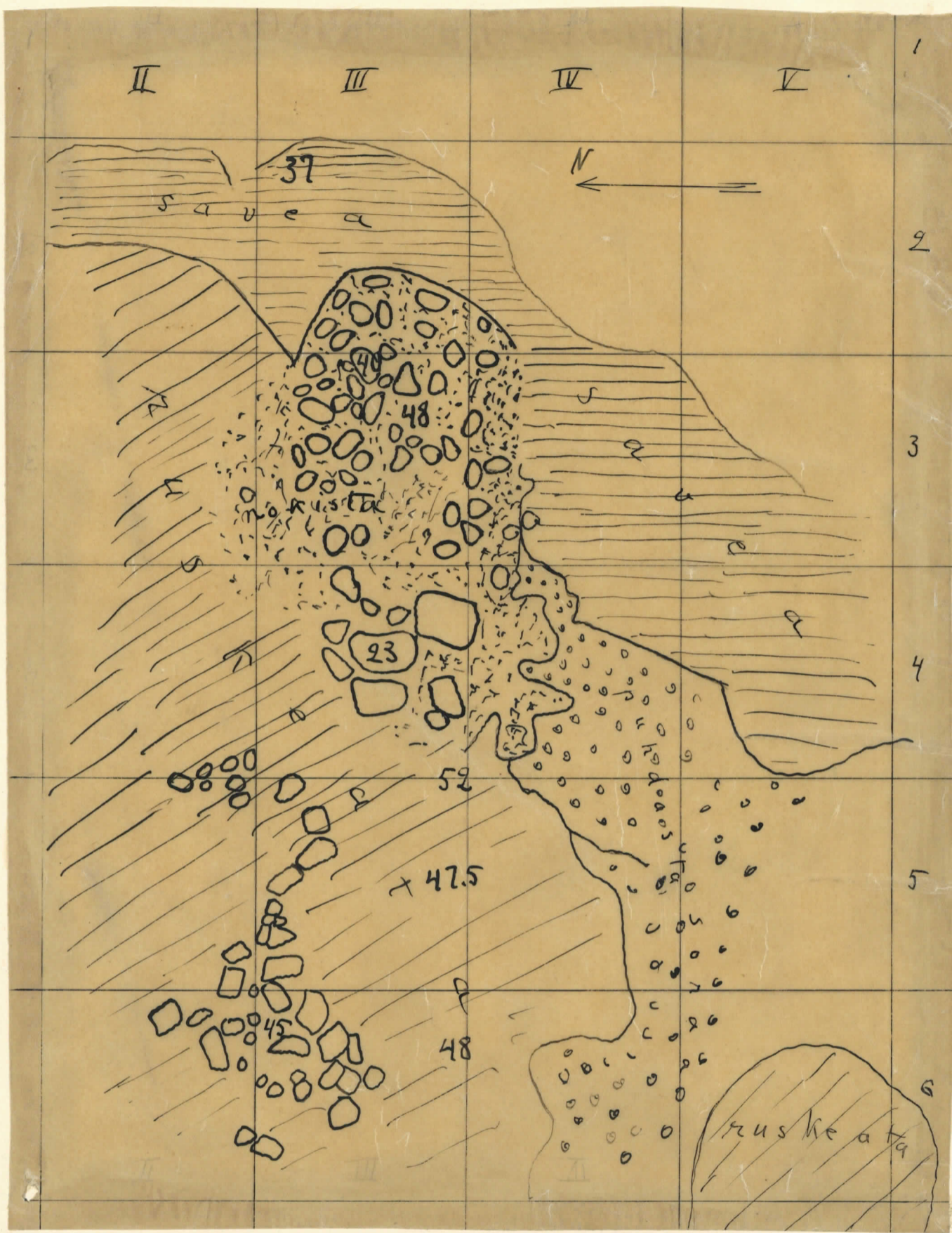
16

15

14

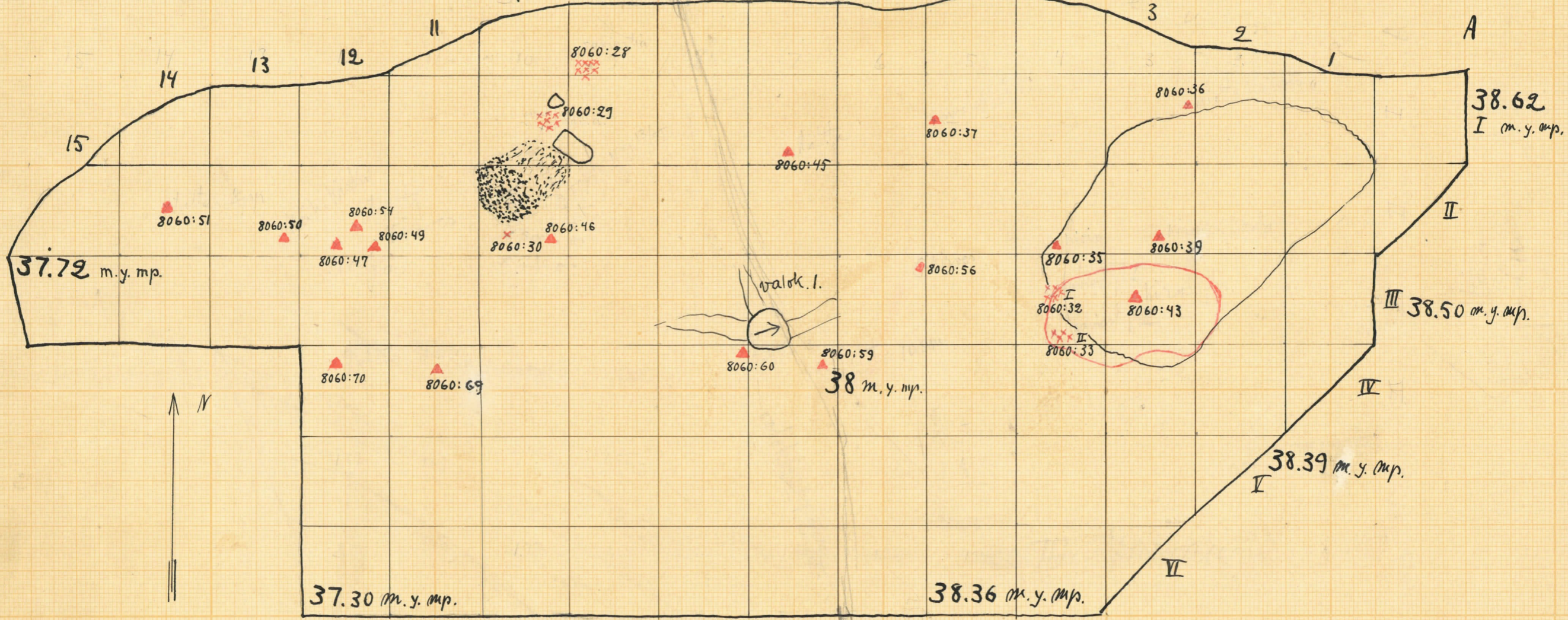
13

II kaivaus
Jäkärän nummella
5. Päivi 1922.
karttalehti N° 2

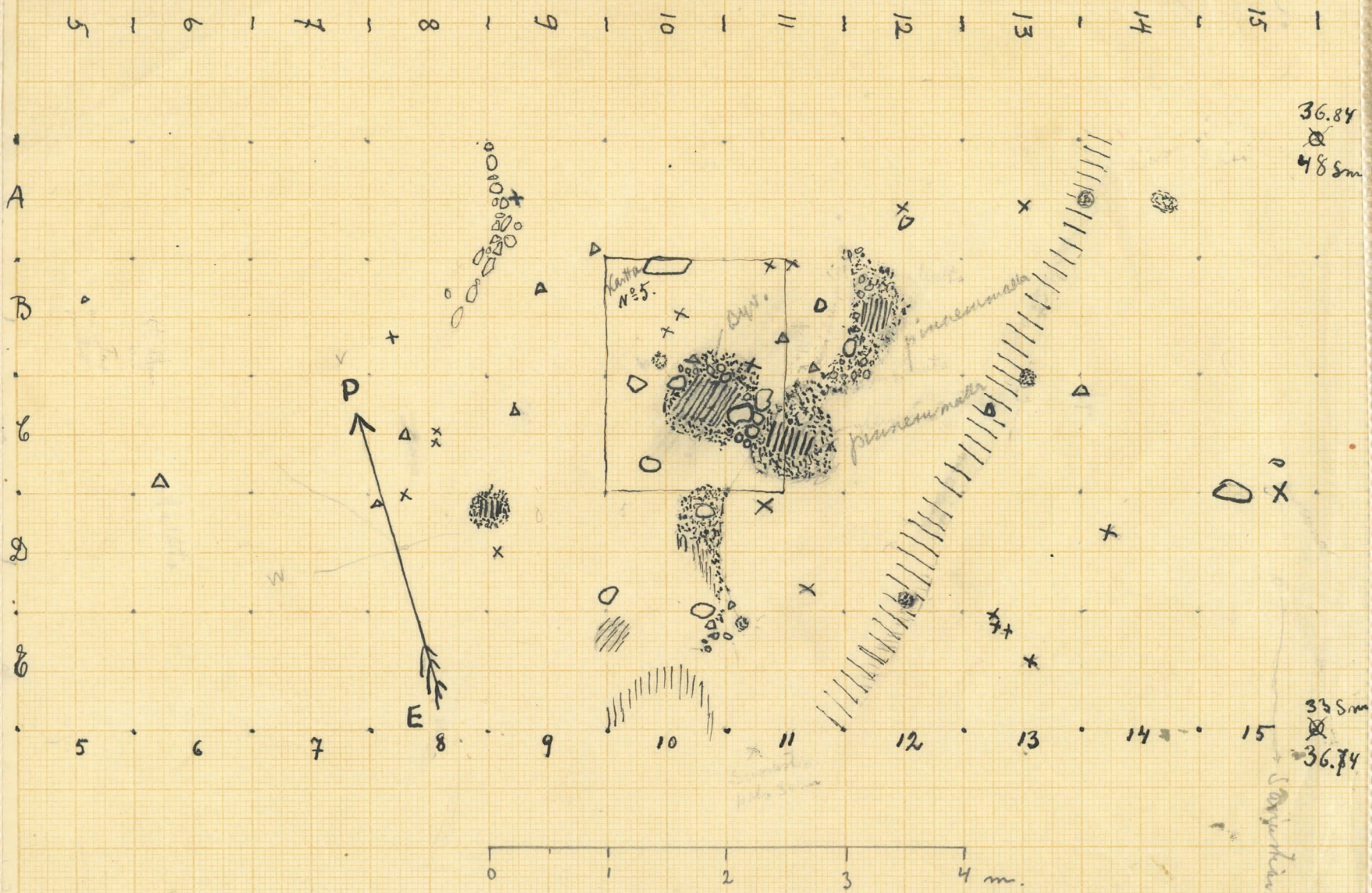

III kaivaus
 Jäkärän nummella
 Sakari Pälsi 1922.
 karttalehti. N:o 2

S a n t a k u o p p a

III kaivaus
 Jäkärän santakuopalla
 Sakari Pälvi 1922.
 Karttalehti N° 1

N° 4 Maaria, Jäkärä
 III^s Kaisausalue, Kaivama
 Katso erikois karttan N° 5 liidesti

Savipöytä kivi

N° 5. Maaria. Jäkärä. Kempman III^s (liesi).

2.94

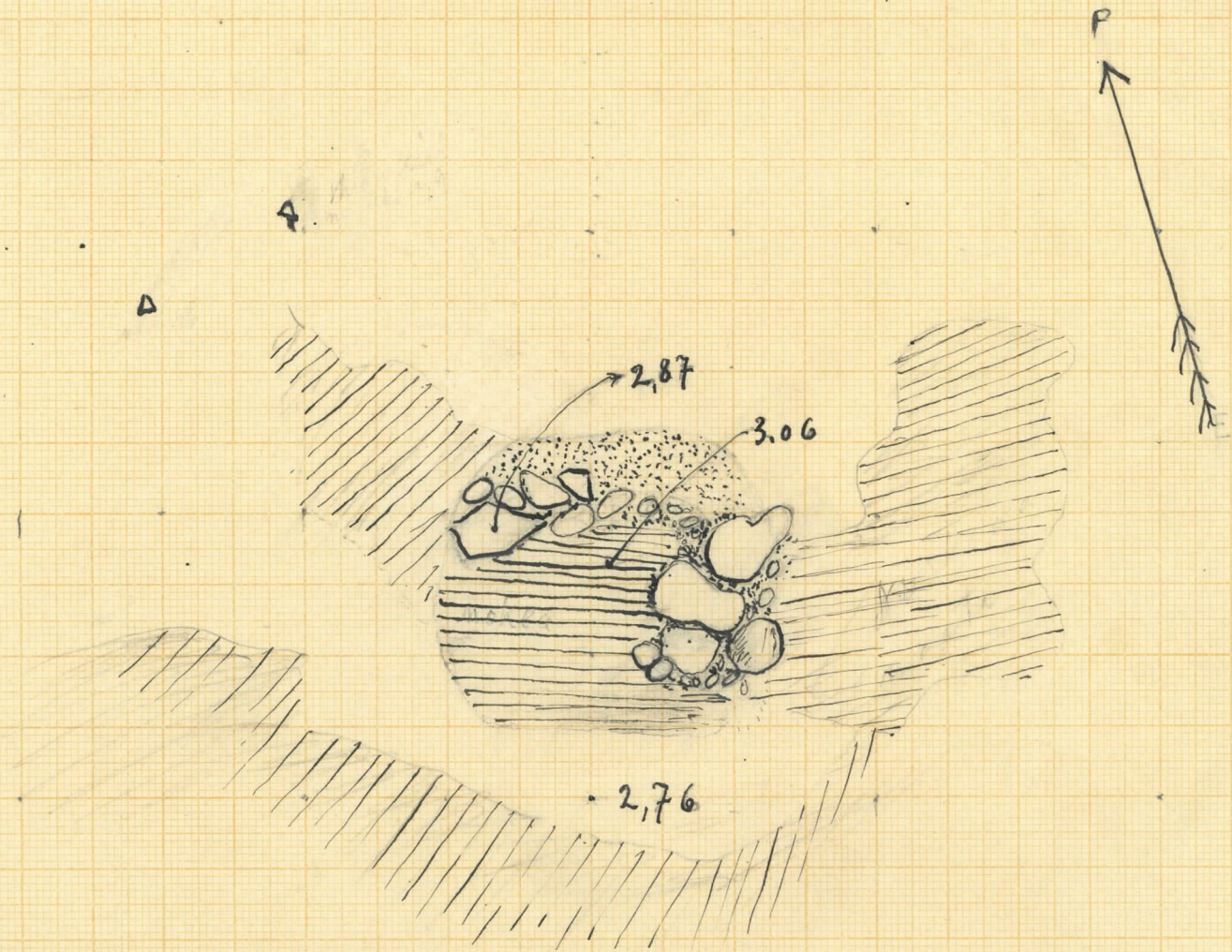
H.F.G.

A

B.

C.

D.

2.76
(K.P. S. Pälän III^s kaivaus 1.38).

R

a

10

11

12

13

8663

1. Työmiehet veistävät puutupaaluja.

8664

2. I:n kaivauksen ruuduttaminen.

8665

3. I:n kaivauksen ruuduttaminen.

Jäkärkä
I kaivaus 1922
Sakari Pääri

8666

4. Kiveys rundeilla II:5,6.

8667

5. Kiveys rundeilla IV:7,8.

8668

6. Kiveys IV:7,8 ja savikasa II:8,9.

Jäkärä
I kaivaus 1922
Sakari Tähti

8669

7. Savikasa runduilla II: 8, 9.

8670

8. Kiveys rundulla IV: 1.

8671

9. Kiveys rundulla IV: 1.

Jäkärä
I kaivaus 1922
Sakari Pääli.

8672

10. Riveys IV:1 ja sen ympärillä paalujen reikiä pumppökyillä merkittyinä

8673

11. Riveys IV:1 paalunreitteen.

8674

12. I:n kaivauksen kiinteät arutusjätteet.
(idästä valokuvattu)

Jäkärä
I kaivaus 1922
Sakari Tähvi

8675

1. II kaivaus ruudutettuna.

8676

2. Kehämäinen kivitys I, II: 4,5.

8677

3. Kivitys II, III: 1. Niissa 8060:14
luetellut istukivi ja hietakivitevy nä:
kyvät oikealla kivetyksen reunoilla.

Järkärlä
II kaivaus 1922
S. Pääri.

8678

4. II:n kaivauksen lisäkaivaus. Kiveytk:
Sen puhdistaminen.

8679

5. II:n kaivauksen lisäkaivaus.
Kiveys puhdistottuna, kaakosta.

8680

6. II:n kaiv. lisäkaivauksen kiveys,
lounaasta.

Jäkärä
II kaivaus 1922
S. Pähki.

Jäkärälä
III kaivauksen 1922
Sakari Pälsi

8681

1. Kiveys rundeilla I-IV: 1-4. Ylin kerros, n. 20 sm syvässä.

8682

2. Kiveys II-IV: 2-6, 30-40 sm:n syvyydessä, lännestä

8683

3. Kiveys II-IV: 2-6, n. 40 sm:n syvyydessä, jossa onki alkaa tulla esille, etelästä.

8684

4. Kiveys II-IV: 2-5, n. 40 sm:n
syvyydessä, sam. k. valok. 3; pohjoisesta.

8685

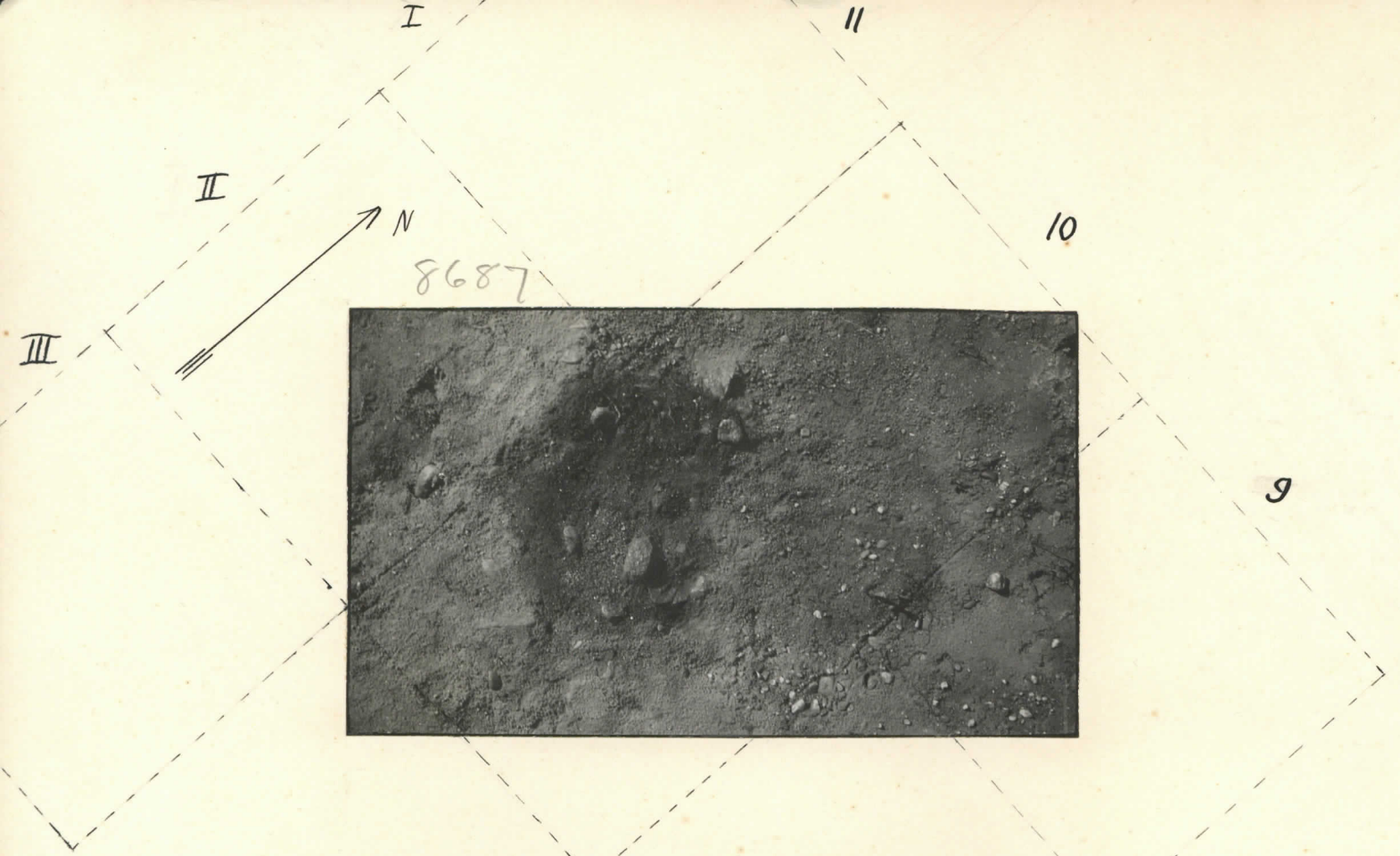

5. Kiveys II-IV: 2-5, n. 50 sm:n
syvyydessä; nokimaan ja saven raja näkyy
selvästi; pohjoisesta.

8686

6. Kiveys II-IV: 2-5, n. 50 sm:n
syvyydessä, sam. k. valok. 5; etelästä.

8688 7. Noiditapla I, II: 10, 40 SM syvässä;
valokuvattu suoraan ylhäältä alas.

8. Kiveys II-IV: 2-6, samalta tasalta
kuin valok. 3, luoteesta.

9. Jäkärälän satakkuopan eteläreuna;
Kivellä II ja III kaivaus; koillisesta.

Jäkärälä
III kaivaus 1922
Salari Pälvi.